Török Külügyi Intézetet / Dış Politika Enstitüsü (DPE) / Foreign Policy Institute

Az intézet, mint ahogyan azt honlapján is hirdeti magáról, Törökország első külpolitikai kutatóintézete. Mindazáltal azt is tudnunk kell, hogy Törökország nem rendelkezik nagy hagyományokkal az ilyen típusú agytrösztök létrehozása terén. A hasonló intézetek többsége valamely politikai párt vagy vállalat testvérintézményeként működik, az egyetemi kutatóintézetek pedig nem jellemzőek. Maga Seyfi Taşhan, a Török Külügyi Intézet alapítója és jelenlegi elnöke is azt vallja, hogy Törökországnak még fejlődnie kell ezen a téren. Az elnök a török külpolitika egyik gyengeségének tartja, hogy nem rendelkezik megfelelően intézményesült kutatóintézeti hagyományokkal és háttérrel. Fontosnak tartja, hogy kutatások ne csak kövessék a világpolitika által elébük tárt eseményeket, hanem menjenek elébe azoknak, és ily módon segítsék elő, és javítsák Törökország jelenleg nem kifejezetten hatékony érvényesülését a külpolitikában. Sajnálatos módon sokszor éppen maga az állam görget akadályokat működésük elé, pedig igen sokat profitálhatna ezen intézetek eredményeiből. Ez legtöbbször abban nyilvánul meg, hogy az államgépezet magát mindentudónak érzi külpolitikai kérdésekben, és nem nyitott a saját intézményrendszerén kívül elhelyezkedő intézetek kutatásaira. Azonban napjainkra ez a helyzet kezd megváltozni. Az állam lassan kezdi felismerni, hogy korlátozott erőforrásokkal rendelkezik ezen feladatok ellátására. Ez a pozitív folyamat az intézetek számának növekedésében is megmutatkozik. Azonban az újonnan születő intézetek számos „gyermekbetegséggel" küzdenek még: például nem áll rendelkezésre megfelelő számú szakértő, akik megfelelően magas színvonalú elemzéseket készítenének. Az egyetemekről még csak kevesen fordultak a kutatóintézetek felé, valamint maguk az egyetemek is hátráltatják ezt a folyamatot, mert nem teremtenek saját falaikon belül sem olyan atmoszférát, mely az újító, innovatív gondolkodásnak kedvezne. Ezenfelül az intézeteknek finanszírozási problémákkal is szembe kell nézniük. Az állam nem túl bőkezű velük szemben, illetve nem alakult még ki az egyes feladatokra való pályáztatás gyakorlata sem. Általában ismeretségi kapcsolatokon keresztül zajlik a feladatok kiosztása, illetve a pályázási eljárás sokszor bonyolultabb feladatot jelent, mint végül a kért anyag elkészítése. Az üzleti körökre pedig még kevésbé jellemző az, hogy anyagi segítséget nyújtanának. Pedig a kutatóintézetek függetlensége szempontjából igen fontos az, hogy több forrásból, és biztos anyagi háttérrel rendelkezzenek.

Az intézetek számának növekedése egybeesett az iszlamista AKP párt 2002. évi választási győzelmével, illetve az EU-csatlakozás és az iraki háború nyomán tapasztalható megnövekedett külpolitikai érdeklődéssel. Azonban ezek az új szervezetek is igen csekély befolyással bírnak még a hivatalos állami politikára.

1947. évi alapításával tehát a DPE tekinthető a legnagyobb hagyományokkal bíró független agytrösztnek Törökországban. Mindamellett egyben a legtekintélyesebbnek is tekintik a kis-ázsiai országban, az intézetre a világsajtóban is a legtöbbször hivatkoznak. Alapítója, az elnöki tisztséget jelenleg is betöltő Seyfi Taşhan igen sok alkalommal szólal fel Recep Tayyip Erdoğan miniszterelnök és Ali Babacan külügyminiszter mellett a Törökországot érintő kérdésekben. Az idén 74. életévét betöltő Taşhan fiatal korában kormányzati körökben látott el külpolitikai vonatkozású sajtófeladatokat, majd a magánszektor felé tett kitérő után (de mindvégig nem elszakadva a külügyektől) megalapította az ankarai PDE-t, melynek keretein belül bonta-

kozott ki igazán a munkássága. Amellett, hogy számos írása jelent meg a török külpolitikáról, szerkesztője az intézet által kiadott folyóiratnak, amely *Dış Politika – Foreign Policy* címmel jelenik meg. 1987-ben alapítványt hozott létre a hadászati kérdések és a nemzetközi kapcsolatok tudományos vizsgálatára (Turkish Foundation for International Relations and Strategic Studies). Tevékenységéért 1989-ben magas katonai kitüntetésben részesült, amelyet első alkalommal adományoztak olyasvalakinek, aki nem a hadsereg soraiból került ki. Taşhan számos más kutatóintézetnek is tagja, illetve 1977-től kezdve az Európa Tanács sajtótudósítójaként tevékenykedik.

A DPE fő profilja létrehozásakor a török külpolitika és a nemzetközi kapcsolatok elemzése volt. Mára kibővítette tevékenységét a nemzetközi vonatkozású hadászati és biztonságpolitikai kérdések vizsgálatára is. Fő kutatási területei elsősorban védelmi és biztonsági kérdések, az egyes regionális problémák (különös tekintettel a ciprusi kérdésre, a közép-keleti rendezésre, az iraki háborúra és a Kaukázusra), az Európai Unió (és a török csatlakozás), a NATO, a világkereskedelem aktualitásai, valamint Törökország kapcsolatai az Egyesült Államokkal, Oroszországgal és Közép-Ázsiával.

Az intézet szoros kapcsolatokat ápol török egyetemekkel, különösen az ankarai Bilkent University-vel, illetve a szintén Taşhan által létrehozott alapítvánnyal. Kutatóinak többsége is valamely török egyetemről érkezik. Igazgatótanácsában akadémiai embereket, diplomatákat és hivatali tisztségviselőket találunk. Jelenleg 18 munkatárssal dolgoznak, közülük 12-en tudományos kutatók, hatan pedig az adminisztrációs feladatokat látják el. A kutatók önkéntesként dolgoznak az intézetben, jövedelmük nem innen származik, az adminisztratív feladatok lebonyolításához pedig az intézet segítséget kap a külügyminisztériumtól is.

A különböző elemzések elkészítésén felül az DPE már több, mint 250 konferenciát, szemináriumot és workshop-ot szervezett Törökországban, illetve külföldön. Ezeket a rendezvényeket többnyire más kutatóintézetekkel közösen valósítja meg. Nemcsak maga az elnök, Seyfi Taşhan, hanem a kutatóintézet is tagja számos nemzetközi kutatóközpontnak (pl.: EuroMeSCo-nak (Euro-Mediterranean Study Commission), mely az Európai Unió és a Mediterráneum együttműködési programjának (EMP) támogatására jött létre), illetve hálózatnak (pl.: EU-Consent, mely arra volt hivatott, hogy a 2005-től 2008-ig terjedő időszakban a közös Európa kialakításában kutatási és oktatási tevékenységgel vegye ki a részét; vagy a Global Development Network, mely a fejlődő országok kutatóintézeteinek összefogásával igyekszik elősegíteni azok hatékonyabb együttműködését).

Az intézet a kezdetektől nagy hangsúlyt helyezett a más országokkal közösen megrendezett eszmecserékre. 1976-ban szervezte az első ilyen tanácskozást, amely még az esetleges szovjet veszély fényében elemezte Törökország és a Nyugat kapcsolatait, majd 1978-ban sor került az első konferenciára is, mely ugyanezen a vonalon haladva az Európai Gazdasági Közösség bővítésének folyamatába kívánta helyezni Törökországot. A konferenciák azóta is rendre a Törökországot érintő sarkalatos kérdéseket feszegetik. A 2008-as évben például egy Ausztria–Törökország konferenciára került sor, melynek során nemcsak a két ország kapcsolatát érintették, hanem megvitatásra kerültek olyan témakörök is, mint a Közép-Kelet, a Balkán vagy a közép-ázsiai térség problémái. Az azt megelőző évben a Japán Külügyi Intézettel (The Japan Institute of International Affairs) közösen rendeztek kerekasztal-konferenciát, amelynek során biztonsági kérdéseket, a terrorizmus, az energiaellátás és a török–japán kapcsolatok kérdéseit vitatták meg, szintén kitérve a két ország szomszédos területein fellelhető válsággócokra. Ugyanebben az évben került sor még a Törökország számára többek között szintén a nagyfokú török kisebbségi jelenlét miatt fontos Németországgal közösen szervezett konferenciára is. És bár ké-

zenfekvő lenne a migrációs kérdések megvitatása – az intézet csak érintőlegesen foglalkozik ezzel.

Az intézet publikációi közül ki kell emelni a negyedévente megjelenő *Foreign Policy* című folyóiratot (török nyelven: *Dış Politika*) A folyóirat cikkeinek egy része on-line is elérhető az intézet honlapján. Ezenfelül publikál az intézet időszakos kiadványokat illetve könyveket is. Időnként az intézet által szervezett tudományos eszmecserék eredményeit is publikálják könyv alakban. A *Foreign Policy* kapcsán érdemes megemlíteni, hogy léte időben meg is előzte a kutatóintézet létrejöttét, mert már 1971 óta kiadásra kerül. És éppen a folyóirat színvonalának megőrzése hívta életre a Külpolitikai Kutatóintézetet, mert hamar nyilvánvalóvá vált, hogy az csak megfelelő tudományos háttérrel lesz képes kellő minőséget képviselni.

A konferenciák témaválasztása mellett a *Foreign Policy* archívuma is arról tesz tanúbizonyságot, hogy az intézet kutatói mindig olyan témák vizsgálatára helyezték a hangsúlyt, mellyel úgy érezték, hogy a Törökország számára fontos kérdéseket napirenden tudják tartania tudományos közéletben, és ezzel országuk külpolitikai törekvéseit elősegíthetik. Mindemellett szoros és gyümölcsöző együttműködésre törekszenek a tudományos akadémiával, a médiával és a kormányzati szervekkel. Fő fejlődési irány gyanánt a jövendő európai uniós tagság kihívásaival való szembenézést tekintik, mely egyrészről azt a feladatot állítja eléjük, hogy az Unió normáit és joganyagát közelebb hozzák a török állampolgárokhoz, másfelől pedig megismertessék Törökország álláspontját EU-s kérdésekben a világ közvéleményével.

(Sárkány Anna)

Források:

- www.foreignpolicy.org.tr
- www.ceeol.com/aspx/getdocument.aspx?logid=5&id=f7bf01e0-c5fb-474d-ae6f-dd60a02d0481
- http://www.sundayszaman.com/sunday/detaylar.do?load=detay&link=2236&bolum=101
- http://www.nonproliferation.ro/pagini/seyfi-tashan.php